

A

Abajur: 1. Aydınlığı bir yere yöneltmek ve ışığın doğrudan doğruya gözlere vurmasını önlemek için kullanılan lamba siperi. 2. Kalın bir dış duvarda delik şeklinde açılmış olup daha çok ışık almak için içeriye doğru genişleyen şevli pencere.

Abara: Köy evlerinin tavanlarında iki direk arasında kalan boşluk.

Açıklık: Yatay bir taşıyıcı yapı ögesinin dayanak noktaları arasındaki uzaklık; giriş açıklığı; girişin ankastre olduğu nokta ile boştaki ucu arasındaki uzaklık.

Atkı açıklığı: İki ana giriş arasındaki girişleme açıklığı

Etken açıklık: Bir strüktür ögesinin mesnetlerinin eksenden eksene uzaklığı.

Serbest açıklık: Bir girişin iki dayanağı arasındaki kesintisiz açıklık veya yatay uzaklık.

Açıt üstlüğü: Bir kapı yada pencere kanadı üstünde yer alan sabit yada açılır bölüm

Ada: Çevresi yollarla sınırlanmış ve çoğu parsellerle bölünmüş arsa ile böyle bir arsayı kaplayan yapılar takımı, yapı adası

Aderans: Yapı öğelerinin, çimento yada tutkal gibi kimyasal yada mekanik bağlayıcı bir bağlayıcı ile birbirine yapışması. Yapıda ahşap parçalar tutkalla;tuğlalar, taşlar harçla; betonarme çeliği de çimento ile olan aderansı dolayısıyla betona bağlanır.

Aglomera: Tanelerden ibaret bir karışımın bir bağlayıcı madde ile birleştirilmesinden meydana gelen

yapı ögesi.Duvar briketi, eternit vb. bu tür öğelerdir.

Agrega: Harç, beton veya asfalt gibi malzemenin ana bölümünü meydana getiren, kırmataş çakıl, kum, cüruf gibi atıl gereçler.Kum ve çakıl, daha büyük taşların kırılmasıyla da elde edilebilir.Uygun nitelik ve karışımında yüksek fırın cürufu; lav cürufu, süngertaşının ufalanmasından elde edilmiş gereçler de yerine göre agrega olarak kullanılabilir.

Akaç;1. birikmiş suları akıtmaya yarayan boru, oluk ve benzeri araç
2.temel düzeyindeki suları toplayıp yapıların uzağına akıtan yer altı su borusu.

Akma: Bir gerece uygulanan gerilme sabit kaldığı halde şekil değiştirmenin artması.

Akma dayanımı: Basınç örneğinin yapıldığı gerecin standardında belirtilmiş miktarda kalıcı bir kısalma göstermeye başladığı andaki gerilme.

Akma suları: Basınç gerilmesinde bir artış olmadığı halde kısalmanın belirli bir artış gösterdiği anda gerecin basınç gerilmesi.

Aks: Eksen

Alafranga: Frenk(Avrupalı) tarzında olan, alaturka karşısı.

Alan: Düz, açık ve geniş yer, mücavir alan, yararlı alan.

Alçı: Alçı taşını özel fırınlarda ısıtıp bağlı bulunduğu kristal suyunu uçurarak ve kalan kalsiyum sülfatı toz haline getirerek elde edilen gereç.Alçı su ile karılınca katılaşma ve sertleşme özelliği olduğundan yapılarda ve heykelticilikte kullanılmaktadır.

Alçı levha: Bölücü duvar, asma tavan yada sıva yerine kaplama yapmakta kullanılan,yapı alçısı ile lifli bir maddeden yapılmış, iki yüzü genellikle kağıt kaplı levha.

Alın duvarı: Bir beşik çatıda damlalık aşığının yanında giden duvar parçası.Alın duvarı merteklere dik doğrultudadır.

Alın tahtası: Bir ahşap saçakta merteklerin uçlarını birleştiren, yani saçığın altına boydan boya yerleştirilen tahta.

Alınlık: Kimi yapılarda giriş kısmının yada kapı ve pencerelerin üstünde bulunan üçgen veya yarı değirmi süsleme.

Altyapı: Su, elektrik,kanalizasyon,yol gibi tesislerin topuna verilen ad.

Ambar: Kum,çakıl maddeleri ölçmekte kullanılan, kenarları 75 cm olan küp biçiminde ölçek. Depo.

Ana duvar: Yığma bir yapıda taşıyıcı duvar, beden duvarı.

Ana giriş: Yüklerini başka girişlere değil de doğrudan doğruya kolonlara yada taşıyıcı duvarlara aktaran giriş.

Ankastre: Bir yuvanın içine yerleştirilmiş, gömülmüş anlamında olup ankastre basamak, ankastre giriş, ankastre mesnet, ankastre tesisat gibi terimlerde geçer; gömme.

Ankastre basamak: Ucu duvara gömülmüş olan ve duvar tarafından taşınan merdiven basamağı.

Ankor: Bir saçak silmesini yada bir çıkmayı destekleyen bir çeşit konsol.

Ankraj: Bir yapı ögesini kagir bir bölüme kenetleme tutturma işi, demirleme.

Anpatman: Papuç sömel.

Antre: Bir binanın veya apartman dairesinin ilk girilen bölümü, giriş.

Apartment: Her katında bir yada daha çok daire bulunan çok katlı konut yapısı,apartman binası.

Blok apartman: Büyük bir blok halinde kurulmuş apartman

Düpleks apartman: Bir iç merdivenle birbirine bağlanan iki düzeyli

daireden meydana gelmiş apartman

Nokta apartman: Kule gibi yüksek apartmanlara denir.

Apartment dairesi: Bir bina içinde birkaç oda ile mutfak, banyo ve heladan meydana gelen, bir kişi veya bir ailenin otura bileceği büyüklükte daire.

Aplikasyon: Bir yapının temel durumunu arsa üzerinde belirleme işi

Aratsak: Yapıların üstüne gelen süslü saçak,tavan.

Ardiye: Ticaret eşyasını saklamaya yarayan depo

Asansör: İnsanları veya yükleri yüksek yerlere dikine veya eğik raylar arasında çıkarıp indiren makineli kabin.

Asansör yuvası: Asansörün ve karşı ağırlığın, içinde inip çıktıkları boşluk.

Asansör çukuru: Bir asansör kuyusunun dibinde güvenlik düzeni için bırakılan boşluk.

Askıya almak: Bir binada dengeyi tehlikeye koyacak şekilde onarım yapılırken o binayı dikme ve payandalarla desteklemek.

Asmolen: Betonarme dişli döşemede dolgu için kullanılan pişmiş topraktan, gaz betondan yada cüruf ve beton karışımından yapılmış blok, döşeme dolgu bloğu.

Asmolen döşeme: Araları dolgu dişli döşeme.

Aşık: Çatılarda mertekler veya örtüyü taşıyan yatay ağaçlardan her biri.

Ara aşığı: Mahya aşığı ile damlalık aşığı arasında kalan aşıklardan her biri.

Mahya aşığı: Kırma veya beşik örtüsü çatılarda mahyaya yerleştirilen aşık.

Montaj aşığı: Mahyada taşıyıcı aşık bulunmaması durumunda yada bir mertek çatısında mertek uçlarını bağlamak için bunların altına yerleştirilen ve mertekler tarafından taşınan küçük kesitli aşık.

Aşınma: Rüzgarın veya akan suların etkisi ile yeryüzünde meydana gelen yitimi.

Atkı: Kapı ve pencerelerin üstüne yerleştirilen ağaç,taş veya beton kiriş, üst eşik lento.

B

Baba: 1.Ahşap asma çatı makasında aşıktan gelen yükü yanlamalara aktaran, gergin (alt başlığın) asıldığı bir çeşit dikme,asma baba. 2.

Merdiven tırabzanlarının baş ve sonuna, yani sahanlık kenarlarına konulan çoğu torna işi süslü ayak,

Baca: Dumanı veya kirli havayı çekip dışarıya vermeye yarayan maden veya kagir kanal.

Asma baca: Duvarları yere kadar inmeyerek tavandan başlayan baca.

Çöp bacası: Binalarda üst katlardan atılan çöpleri zemin katı veya bodrumdaki çöp katlarına götüren boru.

Baca külahı: Yağmur ve rüzgarın girmesini önlemek üzere bacanın üstünü örten bir çeşit saçak.

Baca şevliğı: Fabrika bacası gibi yüksek bacalarda, sağlamlık sağlamak amacıyla aşağıdan yukarıya doğru verilen ve bacanın dış görünüşünü gittikçe daraltan eğim.

Bağ kirişi: Düşey yüklemeye karşı çalışmayıp çekmeye çalışan ve elamanları konstrüktif olarak bağlayan betonarme kiriş. Bağ kirişi uzun nervürlü döşemelerde ve temellerde olur. Temellerde kullanılan bağ kirişlerine **deprem** (yada zelzele) **kirişi** adı da verilir.

Bağdadi: Ağaç direkler üzerine çakılmış çitalara veya kamışlara sıva vurularak yapılan (duvar veya tavan).

Bağın: 1. İksa 2. Bitişik düzendeki iki yapının arasında yeni bir yapının yapılırken, var olan yapıların zarara uğramamaları için karşılıklı duvarları arsına yatay olarak uzatılıp sıkıştırılan ağaç dayaklarla kurulan düzen.

Bağlama Çeliğı: Hendek ve temel çukurlarında iki yandaki toprağı tutan veya bir onarım işinde kapı ve pencere ayaklarının yıkılmasını önlemek üzere bunların arasına yatay olarak uzatılan ağaç.

Bağlama demiri: Kagir yapılarda ayrılmayı önlemekte kullanılan çeşitli şekillerde demir,kenet.

Bağlayıcı: Çimento,kireç,alçı gibi su ile karıştırıldığında plastik bir hamur veren bir süre sonra katılaşıp, daha sonrada sertleşen ve bu özelliğinden dolayı taş ve kumu bağlamakta kullanılan madde

Bakkal tavanı: Döşeme kirişlerinin alttan görünecek şekilde açıkta bırakıldığı ahşap tavan türü. Bu tür tavanlar farelerin barınmasına elvermedikleri ve bu nedenle eskiden bakkal dükkanlarında çok kullanıldıkları için bu adı almışlardır.

Balansman: Merdiven dengeleme

Balar: Çatı kirişi olarak kullanılan ve kiremit in altına yerleştirilen ince tahta.

Balkon: Bir binanın üst katlarından dışarıya doğru çıkmış, önü ve yanları korkulukla çevrili yer.

Banyo teknesi: İçine yatılarak veya oturarak yıkanılan emaye döküm, emaye çelik saç, plastik yada kalın fayanstan yapılmış tekne.

Barbakan: Arkadaki topraktan gelen suyu atmak üzere istinat duvarlarına yerleştirilen borulardan her birine denir.

Barbata: Kale ve istihkam duvarlarının üzerlerine mazgallı korkuluk duvarları, parapet.

Basamak: Merdivene adım attıkça basılan ve art arda gelen birbirinden yüksek düzeylerden her biri.

Basamak aynası: İki basamak arasında kalan düşey bölüm, rıht.

Basamak genişliği: Bir basamağın, çıkış çizgisi üzerindeki genişliği; iki rıht arasında kalan yatay uzunluk.

Baştaban: Saçaklık bölümünü taşıyan ve sütun başlıkları üzerine oturarak sütunları birbirine bağlayan taş bloklardan ibaret bölüm.

Batardo: Su geçen bir yerde yapı kurulurken suyu tutmak için kazıklarla yapılan eğreti set, su tutmalık.

Beden duvarı: Yığma bir yapıda taşıyıcı duvar.

Belverme: Bir kiriş veya döşemenin ortasının sarkması, sehim yapma.

Beşik çatı: Beşik örtüsü biçiminde olan, yani yatay bir mahya ile, iki yana doğru düşen iki yüzeyden oluşan çatı.

Beton: Çimento, kum ve çakıl yada kırma taşın uygun miktarda su ile karıştırılmasıyla elde edilen ve özelliklerini çimentonun hidratasyonu ile kazana karışım. Beton başlangıçta plastiktir, sonra katılaşıp sertleşerek taş benzeri bir kitle görünüşü alır.

Beton çeliği: Betonarme donatı olarak kullanılan çoğu daire kesitli çubuk halindeki çelik, betonarme demiri.

Betonarme: Eğilme ve çekme kuvvetlerine dayanması için içine uygun şekilde çelik donatı yerleştirilmiş beton. Birbirine iyice bağlanan bu iki malzemenin dış kuvvetlere karşı ortak çalışmaları sağlanmış olur. Beton basınca çelik çekmeye çalışır.

Betonarme hasır: Betonarme döşeme veya perdelerle donatıyı meydana getiren beton çeliğinden yapılmış hasır.

Betonarme perde: Bir iskeletli yapıda düşey ve yatay yükleri taşıyan betonarme duvar.

Bırakma dişi: Bir duvar örülürken, uç tarafında, sonradan eklenecek duvar taşlarının veya tuğlalarının eklenebilmesi için bırakılan dişlerden her biri.

Bırakma kirişi: Bir ahşap çatı makasında alt başlığı meydana

getirip makas uçlarının açılmasını önleyen ağaç gergi.

Bide: Klozetin yanına yerleştirilen, oturularak taharetlenmekte kullanılan fiskiye tekne.

Bina: İçinde yaşamak veya çeşitli eylem ve işlevleri gerçekleştirmek üzere kurulan yapı; ev, okul, türbe bir binadır, köprü ise yapıdır. Her bina bir yapıdır, her yapı bina değildir.

Bina alanı: İmar yönetmeliğine göre aydınlık ve çıkmalar dışta tutulmak üzere binanın arsa zemininde kapladığı alan.

Bina yüksekliği: İmar yönetmeliğine göre binanın arsada kot aldığı noktadan saçak düzeyine kadar olan yükseklik.

Bitişik bina: İki yanda komşu parsellerdeki binalara bitişik olan bina.

Blok: Çok parçalı bir yapının bölümlerinden her biri.

Blok başı: Bir yanı komşu parseldeki binaya bitişik olan.

Blokaj: Grobeton dökülmeden önce, yaklaşık 15 cm yüksekliğindeki taşların yere, tabanları üzerinde dengeli duracak şekilde dik olarak yerleştirilmeleri ve araları yine taşla kamalandıktan sonra tokmaklanmalarıyla yapılan taş döşek.

Bloklı döşeme: Asmolen veya reks blokları ile yapılan döşeme.

Bodrum: Bir binanın, yol düzeyinden aşağıda kalan katı.

Bordür: Yapıda bir gerecin çevresini tümüyle yada kısmen kuşatan, aynı yada başka gereçten yapılmış bölüm; karo mozaikleri kuşatan mozaik bordür.

Bosaj: Bir duvar yüzündeki taşların çeşitli şekillerde pürüzlü ve çıkıntılı olarak bırakılması.

Boyunduruk: 1. Ahşap veya çelik yapıda iki dikme arasına yatay olarak konulan ve böylece dikmelerin açılmasını yada yaklaşmasını önleyen ahşap yada çelik atkı. 2. Bir ahşap döşemenin kirişlerini birbirine bağlamak üzere aralarına yerleştirilen küçük kiriş parçalarından her biri.

Böğür: Yapının bir bölümünü ana yapıya bağlayan kemer.

Bölme: Taşıyıcı olmayan, çoğu hafif gereçli, az kalın duvar.

Briket: Kömür dışığı veya kum-çakıl ile çimentodan yapılan harcın kalıplarda sıkıştırılması sonucunda elde edilen bir çeşit boşluklu blok.

Büzülme: Bir cismin, yapısı değişmek sizin hacimce küçülmesi; bir basınç gerilmesi uygulanmadığı halde, hidrasyon ve kuruma nedeniyle betonun boyutlarında zamanla oluşan küçülme, rötne

C-Ç

Cam kiremit: Işık geçiren çatı örtüsü yapmakta kullanılan, camın preslenmesiyle elde edilen bir tür kiremit.

Cephe: Bina yüzüne dik doğrultuda sonsuzdan bakılan görünüş.

Cumba: Eski Türk evlerinde zemin katının üzerindeki katlarda dışa taşan, çoğu kafesli oda bölümü.

Cüruf: Maden veya kömür posası, dışık.

Çakıl: Irmak ve deniz kıyılarında, suyun çalkalanıp yuvarlaştırıldığı ufak taş. Yapıda kullanılacak çakıl silisli olmamalı ve içinde toprak, kil

ve örgensel parçalar bulunmamalıdır.

İnce çakıl: 15 mm çapında delikleri bulunan elekten geçip 7mm' lik deliklerden geçmeyen çakıl.

İri çakıl: 70 mm çapında delikleri bulunan elekten geçmeyip 30 mm' lik delikten geçmeyen çakıl.

Orta çakıl: 30 mm çapında delikleri bulunan elekten geçip 15 mm' lik deliklerden geçmeyen çakıl.

Çap: Bir bina yada arsanın boyutlarını ve sınırlarını gösteren plan. Genellikle kadastro paftasından çıkarılır.

Çapraz bağlama: Çatılarda rüzgar yükünü karşılamak ve rijitliği korumak üzere, iki makas arasına dikmeleri birbirine bağlayacak şekilde atılan çapraz ağaç çiftti; rüzgar bağlaması.

Çatı: 1. Birbirine çakılmış, çakılmış şeylerin topu. **2.** Yapıların üstünü akıntılı bir tarzda örtecek malzemeyi taşımak üzere yapılan çoğu ahşap yada maden iskelet.

Çatı katı: Binalarda çatı ile son normal kat arsında cepheden geri çekilerek yapılan kat,çekme kat, teras katı.

Çatı örtüsü: Çatının üstüne gelen ve yapıyı yağmur, kar, rüzgar ve güneş ışınları gibi etkenlerden korumak üzere, bu işlere elverişli gereçlerle yapılmış tabaka.

Çekme: Çekilen bir cisimde meydana gelen zorlama; bir cismi koparmaya çalışan kuvvet veya gerilme. Beton basınca çelik çekmeye çalışır.

Çekme kat: Bir binanın son katı üzerine yapılan, cepheden geriye çekilmiş kat, teras katı.

Çıkma: Bir binanın üst katlarında dışarıya doğru çıkan doğru taşan bölüm.

Çimento: Killi kalkerli özel fırınlarda pişirip çok ince öğütmekte elde edilen, su ile karıştırıldığında katılaşp sertleşen, harç ve beton yapımında kullanılan kül renginde toz, bağlayıcı gereç.

Çini: Duvarları kaplayıp daha iyi bir görünüş vermek veya nemden korumak için kullanılan, bir yüzü sırlı, öteki yüzü gözenekli pişmiş toprak karo.

Çiroz: Uzun kolonlara ve betonarme perdeler konulan, uçları ters yönde kıvrılmış ek donatı.

Çörten: Damlaların yağmur ve kar sularını bina duvarlarından uzağa akıtmak için ahşap yapılarda tahtadan, kagir yapılarda taş veya betondan yapılan, dışarı doğru uzanmış oluk.

D

Dağıtma demiri: Tek doğrultulu betonarme döşemelerde (hurdilerde), çalışma doğrultusuna dik olarak yerleştirilen donatı.

Daire: Büyük bir binanın, özellikle bir apartman binasının bölümlerinden her biri.

Dal: Büyük kenarın küçük kenarına oranı 2' den küçük olan betonarme plak döşeme, iki doğrultulu döşeme.

Damlalık: Yağmur suyunu düşey bir yapı elamanının yüzeyini yalamayacak şekilde ileri dökmek için yapılan ve boydan boya devam eden çıkıntı.

Davlumbaz: Ocakların üzerine maden,cam,beton vb. malzeme ile yapılan, duman ve kokuları toplayarak bacaya sevk eden eteklik.

Deformasyon: Bir cismin yada strüktürün biçiminin bozulması.

Denizlik: Pencere doğramasının altında içte ve dışta yapılarak suların duvar içerisine sızmasını veya duvar yüzeyinde süzülmesini önleyen öğe.

Derz: İki yapı gereci, elemanı yada yapının iki bölümü arasında kalan veya bırakılan aralık.

Detay: Bir yapının her noktasının yapısal düzeni, ayrıntı.

Devremülk: Yılın yalnızca belli dönemlerinde yararlanmak koşuluyla edinilmiş ortak mülk.

Dikme: Çatılarda dikine konulan ve üzerlerine aşıkların çakıldığı çoğu kare kesiti ağaçlardan her biri.

Donatı: Genelde, bir malzemeyle birlikte kullanılarak çekme yada eğilme gerilmelerini karşılamak, iç gerilmeleri ve deformasyonları dağıtarak çatlamaları engellemek ve kırılma durumunda parçalanmasını önlemek.

Dozaj: Bir bileşiğe veya bir karışıma girecek madde miktarlarının belirtilmesi.

Döşeme: Yapılarda katları ayıran ve üzerinde yürünen kısım.

Ahşap döşeme: Ahşap kirişler üzerine ahşap malzeme kaplanarak yapılan döşeme.

Asmolen döşeme: Araları asmolen dolgulu dişli döşeme.

Kaset döşeme: Her iki doğrultudaki nervürleri yük taşıyacak şekilde ve aynı kesitte olan dişli döşeme.

Konsol döşeme: Yalnızca bir kenarından taşınan döşeme plağı.

Mantar döşeme: Kolonları başlıklı olan kirişsiz betonarme döşeme.

Döşeme kaplaması: Döşemenin üzerine,daha uygun kullanım

sağlayan bir gereçle yapılan kaplama.

Dublaj duvarı: Bir duvar sisteminde daha iyi bir görünüş yada ısı yalıtımı sağlamak üzere yapılan ikincil duvar.

Duvar: Yapılarda taş, tuğla,briket, kerpiç ve benzerleri gereçlerle yapılan düşey bölme öğesi.

Alın duvarı: Bir beşik çatıda damlalık aşığının yanında giden duvar parçası,kalkan duvar.

İstinat duvarı: Yüksek bir setin kenarına toprağı tutturmak üzere örülen duvar, dayanma duvarı.

Kalkan duvarı: Bir beşik çatıda aşıklara dik doğrultudaki üçgen dış duvar.

Sağır duvar: Pencere, kapı gibi boşluğu olmayan duvar.

E

Ekleme dişi: Bir duvara eklenecek ikinci bir duvarın, sağlam bağlanmasını sağlamak için taş ve tuğla dişlerden her biri.

Eliböğründe: Eski ahşap evlerde çıkmaların altına aralıklı olarak konulan eğrisel ahşap göğüslemelerden her biri.

Emme kuvveti: Çatıyı kaldırmaya yönelen kuvvet.

Emniyet gerilmesi: Bir gerecin yada yapı öğesinin güvenlikle karşılayabileceği en yüksek gerilme; bir cismin 1 cm² sinin gerilme dolayısıyla taşıya bileceği en büyük kuvvet.

Esneklik: Bir cismin, üzerindeki yükün kaldırılmasıyla ilk durumuna dönmesi özelliği; esnek olma hali, elastiklik.

Etek: Baca ve parapet kenarında çoğu alüminyum, çinko yada bakırdan yapılan ve suların çatı ve duvar içine sızmasını önleyen bölüm.

Etriye: Betonarme kolon ve kirişlerde boydan boya giden demirleri saran enine donatı.

Eviye: Mutfak, laboratuvar ve benzeri yerlerde genellikle içinde bulaşık yıkanan ve musluktan akan suyu toplayarak pis su kanalına gönderen tekne.

F

Falez: Yalılar.

Fay: Aynı zamanlarda oluşmuş katmanların kayarak yan yana gelmesine yol açan yer çatlağı.

Fayans: Kil, kaolin kuvars feldispat, kalker gibi seramik hammaddelerinin çeşitli oranlardaki karışımının özel kalıplarda sıkıştırılarak biçimlendirilmesinden sonra 900 santigratın üstünde bir sıcaklıkta pişirilmesiyle elde edilen bir yüzü sırlı, öteki yüzü gözenekli yapı gereci.

Filiz: Betonarmede, ileride yapılacak eklemeler için beton dökümü sırasında dışta bırakılan demir uçlarına verilen ad.

Firkete: U harfi şeklinde bükülmüş çoğu 12 metre boyunda beton çeliği.

Fizibilite: Yapılma ve tamamlama kudreti, yapılabilirlik.

Flanş: (Demir profili hakkında) Başlık.

Foraj: Kuyu açmak yada kazık temel yapmak üzere burgu ile yeri delme.

Fosseptik: Kanalizasyon bulunmayan yerlerde pis suları

içinde toplamak üzere yapılan sızdırmaz çukur.

Fret: Yuvarlak veya çokgen kesitli bir betonarme kolonda düşey demirleri, kapalı halka veya dairesel spiral şeklinde saran ve etriye yerine kullanılan enine donatı. Fret, boyuna donatının burkulmasına ve göbek betonunun yanlara doğru açılmasına engel olur.

Fuga demiri: Derz yapılırken harcı sıkıştırmakta kullanılan alet.

Furuş: Saçakların, çıkmaların altına yalnızca süsleme amacıyla konulan küçük destek yada oymalı süsler.

G

Gabari: Yapılacak bir binanın belediyece ön görülen azami yüksekliği.

Gazbeton: İncede ve silisli bir agregası ve inorganik bir bağlayıcı madde (kireç veya çimento) ile hazırlanan karışımın, gözenek oluşturunca bir madde katılarak hafifletilmesi yoluyla elde edilen hafif beton.

Gemi merdiveni: Rıht yüksekliği fazla, basamak genişliği az, metal yada ahşap dik merdiven.

Genleşme: Isı etkisiyle bir cismin, yapısı değişmeksizin hacimce büyümesi. Genel olarak yapı elemanlarında gece gündüz, yaz kış sıcaklık farklılıklarından dolayı genleşme meydana gelir. Hareketlerin nitelikleri, tasarlama ve uygulamada gereğince göz önünde tutulmazsa yapıda önemli arızalara yol açar.

Genleşme derzi: Betonarme, çelik ve kagir yapılarda yapı öğelerinin genleşme kısılma yada oturmalarından dolayı strüktürde

doğabilecek hasarları önlemek için boydan boya bırakılan aralık, dilatasyon derzi.

Gergi: Açılmaya çalışılan iki yapı ögesini bağlayarak bunların açılmasını önleyen ahşap yada çelik çekme çubuğu.

Giydirme cephe: Çok katlı bir yapıda, döşemelerin önünden geçerek devam eden, bunlara veya kolonlara asılan, taşıyıcı olmayan, çoğu bol camlı dış kabuk.

Göğüsleme: Bir aşığın veya ahşap kirişin yükünü alıp bir düşey taşıyıcıya ileten eğik basınç çubuğu. Çatıda göğüslemeler aşık açıklıklarını azalttıkları gibi çatının uzunluğu doğrultusunda rijitliği de sağlarlar.

Görünüş: Bir yapının tümünün yada bir parçasının düşey bir düzleme perspektifsiz olarak düşürülmüş çizilen şekli.

Kesit görünüş: Bir yapının belli bir yerinden alınan kesitte, kesilen bölümle birlikte, kesilmeyip görünüşe giren bölümlerin de gösterildiği görünüş veya kesit.

Kuş bakışı görünüş: Bir yapının veya cismin, eğik bir açıyla üstten görünüşü.

Granit: Kuvars, feldispat ve mikadan oluşan, türlü renkte, çok sert bir taş. Granit, temellerde, köprü mesnetlerinde, kırma taş olarak beton yapımında parke taşlarında ve levha halinde döşeme ve duvar kaplamalarında kullanılır.

Granülometri: Beton veya harçta taneli gereçlerin boyut bakımından bileşimi, granülometrik bileşim. Granülometrik bileşimin saptanmasıyla, boyutları çeşitli

sınırlar arasında bulunan tanelerin karışımının içinde hangi miktarlarda bulunduğu anlaşılır.

Grobeton: Düşük dozlu demirsiz beton, kaba beton.

Guse: Kimi betonarme kirişlerin kolonla birleştikleri köşelerde yapılan üçgen destek.

H

Harç: Yapıda tuğla yada taşları birbirine bağlamak ve kagir duvar ve tavanları sıvamak için kullanılan, kum, kireç, çimentoyu suyla kararak yapılan hamur.

Harç tabancası: Betonu basınçla püskürterek uygulamakta kullanılan tabanca.

Harita: Yeryüzünün veya bir parçasının belli bir orana göre küçültülerek düzlem üzerine çizilen planı.

Harpuşta: Dış etkilere açık duvarların üstünü örterek yağmur ve kar sularını yanlara akıtan eğik veya yuvarlak bölüm.

Hatıl: Yığma veya hımış yapıda, ağırlığı yatay olarak dağıtmak ve duvarların düşey doğrultudaki çatlamlarını önlemek üzere duvarın içine yatay olarak boydan boya uzatılan ahşap, tuğla yada beton bağlama ögesi.

Hava bacası: Doğrudan havalandırılmayan bir hacme gerekli havayı sağlamak üzere yapılan ve çatının üstüne değin yükselen doğal çekişli baca. Hava bacaları çoğunlukla kazan dairelerinin, banyo ve helaların havalandırılmasında kullanılır.

Hazır beton: Bir beton santralinde üretilerek transmikserle yapı yerine getirilen taze beton.

Hazne: Oluk ile yağmur borusunun arasına yerleştirilen ve bir çeşit huni görevi yapan çinko tekne, sandık.

Helik: Duvar örülürken büyük taşların arsına yerleştirilen küçük taşlar.

Hımış: Dikme ve payandalardan meydana gelen ahşap çatkı arasına kerpiç yada tuğla doldurularak yapılan yapı. Bu çeşit yapıların duvarları içten ve dıştan topraklı veya kireçli sıvayla sıvanır, üstleri ise düz dam yada çatıyla örülür.

Hidratasyon: Sönmemiş kirecin hidratasyonu sonucunda sönmüş kireç elde edilir. Çimentonun su karşısında yaptığı kimyasal reaksiyonda bir hidratasyon olayıdır. Çimentonun hidratasyon yapabilmesi için çok ince öğütülmüş olması (20 mikron) gerekir.

Hidrofor: Depodaki suyu basınçlı olarak borularla musluklara gönderen alet.

Hol: Bir orta çağ evinde oturanların birlikte yaşadıkları, yiyip içtikleri, yattıkları ortak oda.

Hurdi: tek doğrultulu betonarme döşeme.

I-İ-J

Iskarpa: Bir hendeğin duvarında yada bir kale duvarının eteğinde yapılan eğiklik.

Iskarpela: Tahtada zıvana deliği açmakta, kilit ve menteşe yerlerini oymakta kullanılan keskin çelik uçlu, tornavidayı andırır kalem.

Islak hacim: Bir binada mutfak, banyo, tuvalet gibi içinde su bulunan hacim, yaş hacim.

Izgara: Maden yada ahşap çubukları aralıklı sıralamakla meydana getirilen parmaklık veya kafes.

İhata duvarı: Taşıyıcı olmayıp yalnızca bir yeri kuşatmak için yapılan bahçe duvarı.

İksa: Bir hendek veya temel çukuru kazılırken yandaki toprakları tutturmak için, yere yan yana çakılan ve kavramalarla birbirine tutturulan kalın tahtalarla kurulan düzen.

İmar: Şehirleri belli bir düzen içerisinde düzenleme.

İmar durumu: Bir arsanın imar planına ve imar yönetmeliğine göre nasıl kullanılabileceğini bildiren ve belediyece düzenlenerek isteği üzerine arsa sahibine verilen belge.

İmar hududu, İmar sınırı: Nazım planı bulunan yerlerde nazım plan sınırları; bulunmayan yerlerde belediye sınırları.

İmar kanunu: Türkiye’de yerleşme yerleri ile bu yerdeki yapılaşmaların plan, fen, sağlık ve çevre koşullarına uygun oluşumunu sağlamak amacıyla düzenlenmiş olan 3194 sayılı yasa.

İmar yönetmeliği: İmar yasasının tamamlayıcısı olarak hazırlanıp kentin belediye meclisince onaylandıktan sonra yürürlüğe giren yapı düzeni yönetmeliği.

İnşa: Yapma, bina etme, kurma.

İnşaat alanı: Bodrum ve çatı katları dahil, iskanı mümkün olan bütün katların, ışıklıklar çıktıktan sonraki alanlarının toplamı.

İskan: Yurtlandırma, yerleştirme. 2. Yurtlanma, yerleşme.

İskan sınırı: İmar sınırı içerisinde yapı yapma izni verilen bölgeler ile izin verilmeyen bölgeleri ayıran sınır.

İskele: Yapıların dışında keresteden yada madensel borulardan kurulup

çalışmak için üstüne çıkılan, sabit ayaklı, taşınabilir veya asma çatkı.

İskelet: Kolon-Kiriş sistemindeki bir yapının taşıyıcı öğelerinin bütünü.

İskeletli yapı: Betonarme döşemeli, çelik veya betonarme kiriş veya kolonlu yapı; karkaslı yapı.

İstikamet rölevesi: Belediyece verilen, plandaki yapılaşma doğrultusunu gösterir.

İstinat: Dayanma, yaslanma.

İzasyon: Yalıtma, tecerrüt, tecrit.

Jakuzi: Su masajı teknesi yada havuzu.

K

Kaba yapı: Küçük ayrıntıları çok olmadığı için yapımı aşırı özen gerektirmeyen.

Kadastro: Her çeşit arazi ve mülklerin yerini, alanını, sınırlarını ve değerlerini belirtip plana bağlama işi.

Kademhane: Ev dışında yapılmış hela.

Kagir: Taş ve tuğladan yapılmış olan.

Kalıp: Plastik bir maddeye (örneğin betona) belirli bir biçim vermek ve priz süresince tutmak için kullanılan ve o biçimi negatif olarak taşıyan araç.

Kalıp planı: Betonarme projesinde döşeme demirlerini, kirişleri ve kolonları gösteren plan.

Kalkan duvar: Beşik çatı ile örtülü bir yapının mahyaya dik gelen duvarındaki üçgen bölüm.

Kalker: Kimyasal bileşimi CaCO_3 olan kalker genellikle kil ve silisle birlikte bulunur.

Kameriye: Bahçelerde küçük köşk şeklinde yapılan ve üstü yeşilliklerle sarılan çardak.

Kaplama: Bir şeyin dışına, daha iyi bir görünüş kazandırma veya koruma ereğiyle geçirilen başka maddeden kat.

Kargalık: Bir alın duvarında mertekler arasında kalan boşluklara yada duvar parçalarına verilen ad.

Karkas: Kolon-Kiriş sistemindeki bir strüktürün taşıyıcı öğelerinin topuna verilen ad.

Karkaslı yapı: İskeletli yapı; çelik karkaslı yapı, betonarme karkaslı yapı.

Karo: Dört köşe kaplama gereci. Karolar çokluk pişmiş toprak, beton, taş, plastik gibi gereçlerle yapılırlar.

Karo fayans: Banyo, mutfak, hela gibi ıslak hacimlerle duvar kaplama gereci olarak kullanılan, kare veya dikdörtgen yüzeyli fayans karo.

Kartonpiyer: Yapıları kabartmalarla bezemek için, çoğunlukla duvar ve tavan ara kesitleri ile tavan göbeklerinde kullanılan sertleştirilmiş mukavva veya kırıtlı alçı.

Kasnak kirişi: Ahşap döşemelerde veya çatılarda bacanın geçmesi için bırakılacak boşluğu meydana getirmek üzere kirişler veya mertekler arsına, bunlara dik doğrultuda çivilenen ağaç.

Kat: Binada iki döşeme arasında kalan boşluk.

Ara kat: Bir binada genellikle zemin katı ile birinci kat arsına yapılan çoğu basık tavanlı, altı kapalı yarım kat.

Asma kat: Bir binada, genellikle zemin katı ile birinci kat arasında yapılan çoğu basık tavanlı, altında mekanın devam ettiği yarım kat.

Kat yüksekliği: Döşeme üstünden bir üst katın döşeme üstüne olan uzaklık.

Katalizör: Bir kimyasal reaksiyonun hızını artıran, ancak reaksiyona edimli olarak katılmayan madde.

Kayma dayanımı: Bir kesitin güvenlikle karşılayabileceği en büyük kayma gerilmesi.

Kayma gerilmesi: Kesme kuvveti ve/veya burulma momentinin oluşturduğu gerilmeler.

Kayma kuvveti: Kayma gerilmesini meydana getiren kuvvet.

Kazık: Bazı noktaları belirlemek amacıyla toprağa çakılmak üzere hazırlanmış, sivri uçlu kare veya daire kesitli çubuk.

Keçi ayağı: Toprağı sıkıştırma işlerinde motor gücü ile çekilerek kullanılan, bir tamburun çevresine tutturulmuş keçi ayağını andırır çıkıntılardan meydana gelen araç.

Kemer: İki sütün veya iki ayak arasındaki bir açmanın üstünü örtmek için uçları bu sütün veya ayaklara oturmak üzere yay şeklinde yapılan ahşap, maden yada kagir yapı parçası.

Kenet taşı: Kemer taşlarını kilitlemek üzere kemerin en üst bölümüne yerleştirilen konsol şeklinde çıkıntılı kilit taşı.

Kerpiç: Balçıktan yapılan ve kalıplanarak güneşte kurutulan çığ tuğla. Kerpiç içinde bitki artıkları, olmayan çok killi toprağın, içine katılan saman sapları ve başka gereçlerle stabilize edilip suyla

karıldıktan sonra kalıplara dökülüp önce gölgede sonra güneşte kurutulmasıyla elde edilir.

Kesit: Bir cismin bir düzlemle kesildiğinde düzlem üzerinde meydana gelen şekil. Kesit terimi, yapıda daha çok düşey kesit yerine kullanılır.

Keson: Sualtı veya sulu zemin yapılarında temel yapmak üzere suyun dibine indirilen büyük, ahşap veya sac kasa, sandık. Bu yolla yapılan temellere **keson** temel yada **sandık** temel denir.

Keşif: 1. Bir yapının maliyetinin hesaplanması. **2.** Arazi durumuna göre en iyi çalışma biçimini saptamak için arazinin gözden geçirilmesi.

Kırlangıç kuyruğu: Geçme yapmak için bir ağacın ucuna verilen, kırlangıç kuyruğunu andırır biçim.

Kırma çatı: Yapının her yüzüne doğru inen yüzeyleri bulunan ve yapıyı çepeçevre dolaşan olukları yatay ve aynı düzlemde olan çatı.

Kil: Aslı alüminyum silikası [$Al_2(SiO_2)_3$] olan geçirimsiz, ince taneli bir toprak. Kil, kuruduğu zaman büzülen, ıslandığında hacmini arttıran ve sıkıştırıldığında suyunu veren plastik bir toptur.

Kiler: Yiyeceklerin saklandığı oda veya büyükçe dolap.

Kilit taşı: Kemer, kubbe ve tonozların tepe noktalarına konan, örgüyü kilitleyerek üstüne gelen ağırlığı yanındaki taşlara aktaran taş.

Kireç: Kalsiyum karbonatın, yani kireç taşının ($CaCO_3$) 900 santigratın üzerinde pişirilmesi ile elde edilen bağlayıcı madde.

Kireç taşı: Kireç yapmakta kullanılan, içinde %90'ın üzerinde CaCO_3 bulunan taş. Yapıda kullanılacak kireç taşı yağlı, taze ve kıvamında pişmiş olmalı, içinde toprak, kum, çakıl vb. yabancı maddeler ve fazla pişirilmiş parçalar bulunmamalıdır; rengi genellikle beyaz olmalıdır.

Kiremit: Çatıları kaplamakta kullanılan, birbirinin kenarına binip suyu alta geçirmeden akıtacak biçimde yapılmış çoğu pişmiş toprak gereç.

Kiremit altı levhası: Kiremitlerin düzgün döşenebilmesi ve ek bir su yalıtımı sağlanması amacıyla kiremitlerin altında kullanılan çoğu bitümlü özel oluklu levha.

Kiremit pervazı: Saçak uçuunda ilk kiremit sırasını tutan alın tahtası.

Kiriş: Boyu doğrultusundaki eksenine dik kuvvetlerin etkisi altında bulunan çubuk; döşemeden gelen yükleri düşey taşıyıcılara aktaran, eğilmeye dayanıklı strüktür ögesi.

Ana giriş: Döşemelerden veya ikincil girişlerden aldığı yükleri başka girişlere değil de doğrudan doğruya kolonlara yada taşıyıcı duvarlara aktaran giriş.

Bırakma giriş: Bir ahşap çatı makasında alt başlığı meydana getirip makas uçlarının açılmasını önleyen ağaç gergi.

Kafes giriş: Açıklık büyüdükçe girişlerin yüksekliği artar; buna karşılık girişin içini yer yer boşaltmak mümkündür. Boşaltma sonucunda giriş, çekme ve basınç çubuklarından ibaret hale gelebilir. Böyle basınç ve çekme

çubuklarından yapıla girişlere **kafes giriş** denir.

Konsol giriş: Bir ucu ankastre öteki ucu serbest giriş.

Sandık giriş: Üst ve alt başlıkları birbirine tutturulmuş dolu gövdeli paralel iki putrelden oluşan bileşik giriş.

Sürekli giriş: Açıklıklarından birine gelen belirli bir yükün, diğerlerinde de hesaplanabilen bir etki meydana getirdiği aynı doğrultuda birkaç açıklığı bulunan giriş, mütemadi giriş.

Kiriş-plak sistemi: Betonarme girişler aracılığıyla taşınan betonarme döşeme sistemi, girişli döşeme sistemi. Bu sistem geniş açıklıklar için kullanılan en eski döşeme sistemidir, ancak tavanda girişlerin sarkması nedeniyle esnek planlamayı güçleştirmektedir.

Kirnas: Kimi Anadolu evlerinin üst katlarında dışarıya doğru çıkıntılı olarak yapılmış hela.

Klape: Bir beton kalıbında kanat tahtalarını bağlayan ahşap parça.

Klinker: İnce öğütülmüş ve iyi karıştırılmış çimento hammaddelerinin sinterleşmeye kadar pişirilmesiyle elde edilen madde.

Kolon: Uzunluğu doğrultusuna paralel kuvvetlerin etkisi altındaki çubuk, sütun. Kolonlar, giriş yada döşemelerden gelen etkileri öteki kolonlara veya temellere aktaran genellikle düşey taşıyıcı öğelerdir.

Kolon-giriş sistemi: Yatay öğelerin yüklerinin duvarlara yada kemer ve tonozlara değil de girişler aracılığıyla kolonlara aktarıldığı yapım sistemi.

Kolon planı: Betonarme kolonların yerleşme durumunu gösteren plan. Kolon planı 1:50 ölçeğinde çizildiği halde, burada kolonların yatay kesitleri 1:20 olarak çizilir.

Kompasite: Malzemenin birim hacmine isabet eden dolu hacim.

Konsol: Bir çıkmayı alttan destekleyen S şeklinde iki ters kıvrımlı taş destek. **2.** Yalnızca bir yanındaki mesnet tarafından taşınan, diğer kısımları boşlukta olan yatay yapı ögesi; konsol kiriş, konsol döşeme.

Kontrplak: Liflerin doğrultusu birbirine dikey gelmek üzere üst üste yapıştırılan incecik ahşap tabakalardan meydana gelen ince, esnek ve çalışmaz ahşap levha.

Konut: Bir yada daha çok insanın ikamet ettiği yer, ev.

Koridor: Bir kattaki odaları birbirine bağlayan dar, uzun geçit.

Korkuluk: Köprü, merdiven, balkon gibi düşmek tehlikesi olan yerlerin kenarlarına dikilen alçak duvar veya parmaklık.

Korozyon: Bazı maddelerin kimyasal yoldan malzemeleri tahrip etmeleri olayına verilen genel ad. Korozyon daima elektronik yoldan, çoğunlukla oksitlenme şeklinde olur.

Kot: 1. Bir noktanın, esas olarak alınan yatay düzlemden yüksekliği ve bu yüksekliği gösteren rakam. **2.** Projelerde boyutları göstermek için ölçü çizgileri üzerine yazılan rakam.

Kör döşeme: Ahşap parke kaplamanın altına, düşük nitelikli tahtalarla yapılan ve kadronlara çakılan döşeme.

Kör kasa: Bir kapı ve pencere kasasını yada telaroyu tutturmak üzere alta, sonradan görülmeyecek şekilde konulan kasa veya telaro.

Kraft kağıdı: Yapılarda ısı geçirimsizliğini şiltelerinin üzerinde kaplama gereci olarak kullanılan dayanıklı kağıt; çimento torbası yapılan kağıt.

Kule: Taban alanına oranla yüksekliği çok fazla olan, çoğu silindir şeklinde yapı.

Kum: Bazı kütelerin ve en çok silisli kütelerin ufalanmasından oluşan ve deniz kıyısı, çay yatağı gibi yerlerde pek bol bulunan, ufak ve sert tanecikler. Yapıda kullanılacak kum silisli olmalı, içinde toprak, kil ve örgensel maddeler bulundurmamalıdır. Harçlarda ocak veya dere kumu kullanılır.

Kuranglez: Bir yapının genellikle toprak altında kalan bir bölümüne ışık almak üzere yapılan, üstü ızgaralı veya cam tuğlalı bir çeşit ışık bacası.

Kurtağzı: 1. Ahşap doğramanın birbirine geçen dişleri. **2.** Gömme hasır basamaklarının, birbirlerinin üzerlerine oturmaları ve kaymamaları için yapılan birleştirme biçimi.

Kuşak: 1. Sağlamlığı artırmak için, bir şeyin çevresine geçirilen ağaç veya maden bağ; iki dikme arasındaki yatay ahşap parça. **2.** Ahşap çatıda, aşıkların altından geçerek dikme veya babaların birbirine ve merteklere bağlayan çubuk.

Kutu çerçeve: Yüklerin, kolonlar yerine yalnızca betonarme perdelerle taşındığı betonarme sistemi.

Kükürt çimentosu: Korkuluk demirlerinin betona tespiti için açılan deliklere birlikte ısıtılarak dökülen eşit miktarda kükürt ve zift.

Küllük: Soba bacalarının kurumlarını temizlemek için baca deliğinin altına açılan ve içine önu kapaklı sürme bir kutu yerleştirilen delik.

Küpeşte: Korkulukların üzerine, elin kayması için yerleştirilen ve boydan boya devam eden profilli ahşap, maden yada plastik kısım.

Kür: Betonun prizini uygun olarak yapabilmesini sağlamak amacıyla su ile çimento arasındaki reaksiyon için gerekli sıcaklık ve nem koşullarını sağlama.

Küvet: Leğen hizmeti gören kaplara verilen ad, tekne.

L

Lambri: Ahşap, plastik, metal veya taşla yapılan iç duvar kaplaması.

Laminat: Altta fenol reçinesi emdirilmiş kraft kağıdı tabakaları ile, üstten melamin tabakasından meydana gelen kaplama folyosu.

Lata: Yapıda kullanılan dar, uzun kereste. Lataların enine kesit ölçüleri Türk standartlarına göre 18/48, 24/48, 28/48 ve 38/58 mm' dir.

Lavabo: El ve yüz yıkamak için su akıtma düzeni bulunan tekne.

Lento: Kapı ve pencere boşlukları üzerindeki duvar yüklerini taşımak için bu boşlukların üstüne, yandaki duvarlara oturacak şekilde yerleştirilen küçük açıklı taş, beton ayda ahşap kiriş.

Lığ: 1. Suların taşıdığı veya çekilirken bıraktığı kil ve kumlu çamur. **2.** Kumdan daha ince, kilden daha taneli, tane boyutları 0,002-

0,06 mm arasında değişen mineral tanecikler.

Limon kiriş: Bir merdiven kolunun iki yanında uzanan kirişlerden her biri.

Limonluk: Merdivenlerde, balkonlarda havada kalan kenarlara çekilen 20-30 cm yüksekliğinde.

Lojman: Personelin oturması için kimi kuruluşların yaptıkları düşük kirali yada kira karşılığı olmayan konut.

M

Maça: Baca yaparken kullanılan ve örgü devam ettikçe yukarı doğru çekilen silindirsels kalıp.

Mafsal: Eklem, oynak yeri

Mahal Listesi: Bir yapının çeşitli hacimlerini alan (m^2), çevre (mt.) gibi ölçülerini ve bu yerlerde kullanılacak gereçleri gösteren çizelge.

Mahal Numarası: Bir yapının keşfinde kullanılmak üzere planlarda her hacme ayrı ayrı yazılan numara. Bu numaralar genellikle, B01, B02, ... zemin katlarda Z01, Z02, ... Zn üstteki katlarda da ilk rakam kat numarasını göstermek üzere 101, 201, 301 şeklinde verilirler.

Birbirinin aynı olan hacimlere aynı numaralar verilir. Mahal numaraları kesim mimari projeler ile uygulama projelerinde gösterilir.

Mahya: Çatıdaki iki eğik yüzeyin, dışta 180 dereceden büyük bir açı yaparak birleştiği çizgi.

Mahya Kiremidi: Mahyayı örtmekte kullanılan özel şekilli kiremit.

Mahya Örtüsü: Mahya boyunca, kurşun levha, çinko, özel eternit, özel kiremit, vb. ile yapılan örtü.

Mahya tahtası: Mahya aşığı konmayan bir ahşap çatıda mertek uçlarını tutturmak için kullanılan ve mahya boyunca giden yassı ağaç.

Makas: Bir çatıyı yada köprüyü taşımak üzere ahşap, beton, çelik veya hafif alaşımlar ile yapılan basınç ve çekme çubuklarından meydana gelen çerçeve.

Asma Makas: Üzerine gelen yükleri dikmeler yerine yanlamalar aracılığıyla mesnetlere aktaran makas.

Oturtma Makas: Üzerine gelen yükleri, dikmeler aracılığıyla, taşıyıcılara aktaran makas.

Makaslama: 1. Çaprazlama 2. Bir kirişin mesnede yakın bir noktasına gelen yük, kesme kuvveti. Bir düzgün yayılı yük veya herhangi bir simetrik yük için maksimum makaslama, bir basit kirişte toplam yükünün yarısına; bir konsol kirişte ise yükünün tümüne eşittir.

Maliyet Analizi: Yapıda, bir imalatın birim miktarını oluşturan öğelerin maliyetinden giderek, birim maliyetini hesaplama.

Mal Sahibi: Bina yaptıran ve bundan dolayı yapım sırasında işveren durumunda olan kimse.

Mansart: Her yüzünde değişik eğimli iki dam yüzeyi bulunan bir çeşit kırma çatı. Üstteki yüzeylerin eğimi alttakilerden daha azdır.

Beşik Mansart: İki yüzünde de değişik eğimli ikişer dam yüzeyi bulunan beşik çatı.

Kırma Mansart: 4 yüzünde de değişik eğimli 2şer dam yüzeyi bulunan kırma çatı.

Mantar Döşeme: Başlıklı kolonların taşıdığı kirişsiz betonarme döşeme.

Markiz: Bir kapı yada pencere önünü yağmurdan korumak için yapılan saçak.

Marley: Polivinil klorit(PVC) ve asbestten yapılan ve çimento şap üzerine yapıştırılarak kullanılan termoplastik döşeme kaplama gereci. Marley, karolar halinde yada serilerek kullanılmak üzere rulo şeklinde olabilir.

Mastar: Sıvacıların, duvarcılarının düzlük kontrolü için cetvel gibi kullandıkları ensiz, uzun ve düz tahta.

Mazgal: 1. Kale duvarlarında iç yanı geniş, dış yanı dar delik. 2. Kale korkuluğunda mazgal dişleri arasında kalan boşluklardan her biri.

Mecra: Su, hava, duman gibi akışkan şeylerin geçip gitmesine yarayan her türlü yol, akmalık, akak ve akımlıktır.

Mekan: İnsanı çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemlerini sürdürmesine elverişli olan boşluk, boşun. Mimari bir mekan oluşturmak, geniş anlamdaki doğadan veya peyzaj mekanından insanın kavrayabileceği bir bölümü sınırlamaktır.

Mengene: Üzerinde çeşitli işler yapılacak her türlü gereci sıkıştırmaya yarayan takım.

Merdiven: Yukarıya, yükseğe çıkmak için yapılan basamaklı yol. Ahşap merdivenler basamaklarının düzenleniş şekillerine göre bindirme basamaklı, oturtma basamaklı, sürme basamaklı gibi adlar alırlar.

Merdiven Boşluğu: Merdiven boyunca yapının tepesine kadar uzanan boşluk.

Merdiven Eğimi: Bir merdivenin çıkış çizgisinin eğimi. Bu eğim rıht/basamak şeklinde verilir. Rahat merdivenin eğimi 17/29 cm dir.

Merdiven Genişliği: Küpeşteler arasında kalan serbest genişlik.

Merdiven Kolu: Bir merdivenin bir sahanlıktan ötekine uzanan bölümü.

Merdiven Kovası: Dönerek çıkılan merdivenlerde ortada görülen boşluk.

Merdiven Kulesi: Bina yüksekliğince çıkılan bir dış merdiveni barındırmak üzere binadan kopuk olarak yapılmış strüktür.

Mertek: Ahşap çatıda mahyadan oluklara kadar uzanıp örtüden gelen yükleri taşıyan ve aşıklara ileten, çoğu 3/10, 4/10, 5/10, 5/12cm kesitli ağaçlara verilen ad.

Mertek Çatısı: Yalnızca merteklerden meydana gelen ahşap, beşik örtüsü çatı. Bu çeşit çatılarda her mertek çiftinin altına bir bırakma kiriş konarak üçgen tamamlanır.

Mesnet: Döşeme, kiriş gibi bir strüktür ögesinin başka bir taşıyıcıya oturduğu yer, dayanak. Mesnetler üç türlü olurlar.

- durağan (sabit) mesnet
- kayıcı mesnet (hareketli mesnet)
- ankastre mesnet

Ankastre mesnet: Taşıdığı strüktür ögesinin her çeşit hareketini önleyen mesnet.

Hareketli mesnet: Kayıcı mesnet.

Mafsallı (durağan) mesnet: Taşıdığı strüktür ögesinin yatay ve düşey hareketlerini önleyen buna karşılık dönmesine olanak veren mesnet. Mafsalda moment 0 olur.

Metraj: Bir yapıda çeşitli imalatın miktarların bulunması(keşif) .

Mimarlık: İnsanların yaşamasını kolaylaştırmak ve barınma, dinlenme, çalışma, eğlenme gibi eylemlerini sürdürebilmelerini sağlamak üzere gerekli mekanları, işlevsel gereksinimleri ekonomik ve teknik olanaklarla estetik yaratıcılıkla inşa etme sanatı.

Modül: Klasik mimarlıkta, bir yapının sütunlarının veya çeşitli bölümlerinin oranlarını düzenlemekte kullanılan birim.

Moloz: Toprak ve kireçle karışık taş kırıntıları, inşaat atıkları, yapı döküntüsü.

Montaj Demiri: Statik bakımından gerekmediği halde, konstrüktif olarak, öteki demirleri tutturmak için kullanılan beton çeliği.

Mozaik: Türlü renklerde küçük taş, cam, çömlek parçalarının yan yana getirilmesiyle yapılan duvar, döşeme, tavan kaplaması şeklinde resim ve bezeme işi.

Mozaik Çini: Eskiden yapı yüzlerine süslemek için, renkli sırlı tuğlalar çeşitli biçimlerde kesilerek bir mozaik gibi uygulanmıştır, ki buna mozaik çini adı verilmiştir.

Mozaik Seramik: Kağıda yapıştırılmış olarak levhalar halinde satılan geometrik şekilli küçük seramik parçaları.

Mozeta: Sert taşların yüzünü düzlemede kullanılan dişli tokmak.

Mukarnas: Düşey bir yüzeyden üzerinde bulunan daha taşkın bir yüzeye geçmek ve ona bindirmelik görevi yapmak için taş veya tuğladan küçük prizmalar şeklinde, birbiri

üzerine oturan bindirmeliklere verilen ad.

Mukavemet: 1. Bir yapı gerecinin direnebileceği en büyük gerilme; dayanım. 2. Dayanma, karşı koyma; bir yapının taşıyıcı bir bölümünün, üzerine gelen yüklere göre direnme yeterliliği.

Musandır: 1. Eski Türk evlerindeki odalarda kapı yanındaki duvarda boydan boya yer alan ve içine yatak takımları ve şilteler konan dolaplar. 2. Saraylarda çatı arası odası. 3. Kimi Anadolu evlerinde asma kat. Musandırallı evlere özellikle Bodrum yöresinde rastlanır.

Muskalı: Çatma yapıda, dikmeler ile çapraz bağlamaların meydana getirdikleri üçgen bölmeleri olan. Muskalı yapıda, üçgen boşluklar kerpiç, tuğla vb. gibi malzeme ile doldurulur ve yüzey sıvasız bırakılır.

Muvakkat Yapı: 1. Şantiye binası gibi, inşaat süresince kullanılıp daha sonra yıkılan yapı. 2. İmar yönetmeliği hükümlerine göre genel hizmetlere ayrılan, cephe ve derinlik bakımından inşaat elverişli olmayan parsellerde yapılmasına izin verilen tek katlı yapı.

Mücavir Alan: Belediye sınırlarına komşu olup kentin ilerideki gelişmesi bakımından gerekli görülen ve imar mevzuatı bakımından belediyelerin denetim ve sorumluluğuna verilmiş olan alanlara verilen ad, komşu alan.

Müşrefiye: Arap evlerinin üst katlarında yer alan, ahşap çubukların kafes gibi birbirlerine takılmasıyla yapılmış tek yada çok katlı cumba.

N

Narinlik: Mesnetlenme durumuna bağlı olarak bir çubuğun kesiti ile uzunluğu arasındaki ilişki.

Nefaset farkı: Bir yapının kimi bölümlerinin iyi yapılmamasından ötürü, yükleniciye ödenecek paradan yapılan kesinti.

Nefeslik: Bodrum katlarına hava ve ışık almak için tavana yakın olarak açılmış şevli pencere.

Nirengi çizgisi: Yapıda döşeme kaplaması yapılmadan önce bütün musluk ve aygıtların yüksekliklerinin saptanması için, bitmiş döşeme kotundan 1m yüksekliğe çizilen yatay ölçü çizgisi.

Niş: Çoğunu üstü kemerli duvar hücresi.

O-Ö

Oda: Bir binanın, özellikle bir evin oturmak, çalışmak, yatmak gibi eylemlere yarayan gözlerinden her biri.

Oluk: Çatıda derelerde toplanan yağmur yada kar suyunu toplayıp yağmur iniş borularına götüren üst yanı açık, çinko, galvanizli sac veya plastik kanal.

Asma oluk: Saçak kenarına çıkıntılı olarak, oluk bağı adı verilen özel lamalarla asılan oluk, asma dere.

Gizli oluk: Cephede görülmemesi için çatıda bir korkuluk duvarı arkasına gizlenmiş oluk, gizli dere.

Oturtma oluk: Bir betonarme saçak ucuna veya döşeme üstüne oturtulan oluk. Oturtma oluklar gizli veya açık şekilde yapılabilirler.

Omuzlamak: Bir duvarın itme kuvvetini başka bir duvar kütlesi ile karşılamak.

Otoklavlama: Yeni dökülmüş beton,gaz beton, elyaflı-çimento gereçleri yada kireç-kum tuğlalarını belirli bir süre buhar basıncı(190 °C) altında otoklavda tutma.

Otoklavlama, dayanımı attırma bakımından çok etkin bir yöntemdir. Betonun açık havada 28 günde kazanabileceği dayanım, otoklavlama yolu ile 24 saatte kazandırılabilmektedir.

Oturma: Bir yapının, altındaki zeminin hareketi veya sıkışması dolası ile aşağı doğru hareketi. Yapının çeşitli bölümlerindeki oturmalar çok farklı olmadıkça bu tehlikeli olmaz.büyük yapılardaki genleşme derzleri,oturmadan meydana gelebilecek tehlikeyi ortadan kaldırmakta da yararlı olurlar.

Ozalit: Aydınger kağıdı gibi saydam kağıtlara çizilmiş resimleri ışıklı kopya yoluyla duyarlı kağıtlara aktararak çoğaltma işi.

Ölçek çizgisi: bir cismin veya haritanın ölçeğini göstermek üzere, kenarına çizilen ve her birimin gerçekte kaç metre yada km. karşılık olduğunu gösteren doğru.

Ölçme latası: Üzerine cm. bölmeleri bulunan ve cetvel olarak kullanılan lata.

Ölçme nişanı: Çatlak duvarların daha çok açılıp açılmadıklarını anlamak için çatlağın iki yanına tutturulan cam vb. parça. Cam kırılırsa çatlağın genişlediği anlaşılır.

Ölçü çizgisi: Bir projede çeşitli bölümlerin ve öğelerin uzunluklarını göstermek üzere çizilen ve üzerine ölçüler yazılan çizgi.

Ön cephe: Yapının yola bakan yüzü.

Ön gerilme: Bir betonarme öğede sürekli iç gerilmeler sağlanması yoluyla,betonu basınç gerilmelerine, çelik halatları da çekme gerilmelerine karşı çok yüksek dayanım gösterecek şekilde çalıştırma tekniği.

Örtü: Binanın üstünü örten çatı; çatının üstünü örten kiremit, eternit vb. kaplama.

Örtü altı kaplaması: Çeşitli levhalar yada kiremit gibi örtü gereçlerinin altına, tahtadan geçmeli veya geçmesiz yapılan kaplama.

Özgül ağırlık: Bir çimsin boşlukları çıkarıldıktan sonra, birim hacimdeki parçasının ağırlığı.

P

Pabuç: Bir sütunun,bir dikmenin taban bölümü.

Pabuçluk: Eski Türk evlerinde odaların girişinde kapı ile odanın yüksekçe döşemesi arasında kalan, ayakkabı çıkarılan yer.

Pafta: 1.Üzerine proje çizilen levha,çizim levhası.**2.** Büyük haritaları meydana getiren ayrı parçalardan her biri.

Pah: Eğik olarak kesilmiş kenar,şataf.

Pandül ayak: Her iki ucu da mafsallı olan, yani moment almayan düşey çubuk.

Panel duvar: Taşıyıcı niteliği olmaksızın bölme olarak kullanılmak üzere yapılmış ince duvar.

Panjur: Bir çerçeve içine yerleştirilmiş hareketli yada sabit yatay şeritlerden oluşan ve pencere dışına takılan kanat. Panjur gereğine göre güneşi ve rüzgarı önlemeye, ışığı düzenlemeye yaradığı gibi güvenlik amaçlıda kullanışlıdır.

Pano: Hazır bölme yada cephe elamanı.

Parapet: Teras,balkon,köprü gibi yerlerde yapılan yaklaşık olarak 90cm yüksekliğinde korkuluk duvarı.

Paravana: Odalarda kapıların önüne konan yada bölme olarak kullanılan,katlanır,taşınır,çerçevesiz perde.

Parke: Meşe,gürgen ve kayın kerestelerinin makinelerde işlenmesi ile elde edilen dar,uzun ve zıvana lambalı döşeme kaplama gereci.

Parsel: Belli bir amaç için ayrılıp sınırlanmış arazi parçası; bir adanın parçalarından her biri.

Parsel derinliği: Bir parselin arka çizgisi ile cephe doğrultusu arasındaki ortalama dikey uzaklık.

Parsel genişliği: Bir parselin, üzerinde bulunduğu yoldaki cephe genişliği. Köşe başına rastlayan parsellerde dar yüz parsel genişliği olarak benimsenir.

Pas payı: Kolon,kiriş,döşeme gibi bir betonarme ve de çelik donatının dışında kalan beton bölüm. Pas payının yararlı kesite katılmadığı,ancak, hava ile yada su ile ilişkilerini keserek demirleri pasa karşı koruduğu kabul edilir.

Pavyon: Bir arsa içinde ayrı ayrı birkaç binası olan bir kuruluşun bu binalarından her biri yada asıl binadan ayrı küçük bina.

Payanda: Düşey bir taşıyıcı,örneğin bir duvarı güçlendirmek için eğik olarak verilen destek.

Pencere: Dışarısını görmek,hava ve ışık almak için duvarlarda yapılan ve doğrama ile camdan meydana gelen açma.

Pencere bandı: Hava sızmalarını önlemek üzere, pencere ve kapı aralıklarına konulan keçe,kauçuk yada plastik şerit.

Pencere eteği: Pencerealtının altında bulunan denizlikten döşemeye kadar olan sağır bölüm.

Perçin: İki yada daha çok maden levhayı birbirine bağlamak için kullanılan bir çeşit sabit bağlayıcı.

Perdah: Maden,ahşap,taş yada sıvalı bir yüzeyi pürüzsüz hale getirme işi; parlatma,açkık.

Perde: İskeletli yapıda düşey ve yatay yükleri taşıyan betonarme duvar, betonarme perde.

Perde duvar: Çelik,betonarme gibi taşıyıcı öğeler arasında kalın taşıyıcı olmayan,ince duvar,bölme.

Pervaz: Bir şeyin çevresine veya kenarına uzunluğuna eklenen dar kenarlık; kapı ve pencerelerde kasanın sıva ile birleştiği çizgiyi örten silmeli ve düz kenarlık.

Peyzaj mimarlığı: Bahçe mimarlığının günümüzdeki daha geniş kapsamlı tanımı; bir toprak parçasını bitki,su,taş gibi doğa öğeleri ile düzenleme sanatı.

Pilastr: Bir bölümü duvara gömülmüş ayak, gömme ayak. Pilastların çoğunda çıkıntı, görünen yüzün genişliğinin 1/3' ünü geçmez. Pilastr zamanla taşıyıcı olmaktan uzaklaşarak bir süsleme öğesi durumuna gelmiştir.

Piliye: Ayrık bir destek gibi çalışan kagir, ahşap veya demir dikme;ayak.

Pirinç: Sıva ve dökme mozaik işlerinde kullanılan küçük taş kırıntılara verilen ad.

Pissu: Hela,banyo,mutfak gibi atılan kullanılmış suların ve katı cisimlerin karışımı,evsel atık su. Yapıda pissu tesisatı sıhhi tesisatsın bir bölümüdür.

Pisuar: Genel binalarda erkek helalarına tek olarak yada grup halinde yerleştirilen sidiklik.

Piştak: Asıl eve girmeden önceki oda veya koridor.

Plak: Kirişler yada taşıyıcı duvarlarla kuşatılan ve bunlarca taşınan, bir veya iki yönde asal donatılı betonarme döşeme parçası.

Plan: Bir cismin yatay bir düzlemde kesildiği varsayılarak çizilen ölçekli arakesit resmi, yatay kesit.

Plankote: Kotlu plan.

Pliye: Kesme kuvvetini karşılamak üzere betonarme kiriş ve döşemelere yerleştirilen, özel şekilde bükülmüş betonarme demiri.

Polikarbonat: Işığa karşı çok dengeli ve çok saydam bir sert plastik. Özellikle tepe ışığı almak üzere, çekme yoluyla elde edilmiş içi boşluklu saydam levhalar halinde cam yerine kullanılır.

Polistiren: Strienden polimerleşen, 60-80°C yumuşayan, 145°C kaynayan bir plastik. Genel olarak asitlere, alkalilere ve suya karşı çok dayanıklı olan polistirenlerin özellikleri, molekül ağırlıklarına göre çok değişir. Kaynar su ve tiner, polistiren üzerinde iz bırakır. Bu sakıncasına karşın dış ülkelerde özellikle saydam bölme yapımında cam tuğla gibi kullanılmaktadır. Polistiren, soğuk su borusu yapımında da kullanılmıştır.polistiren, mor ötesi ışınlarının etkisi ile sararır.

Polistiren köpüğü, genleşmiş polistiren Isı iletkenlik katsayısı 0,03 olan, blok yada levhalar halinde satılan ve çoğunlukla sandviç bölmelerde kullanılan gereç.

Polyester: Cila işlerinde, cam elyafı ile donatılmış olarak mobilya ve çeşitli yapı öğeleri yapmakta kullanılan sentetik reçinelerin genel adı. Polyesterler bir yada daha çok poliasidin bir polialkole birleşmesinden oluşurlar.

Porozite: Boşluklu gereçlerde birim hacme düşen boşluk miktarı.

Portofo: Döşeme, kiriş gibi taşıyıcı yapı öğelerinin, duvarların veya ayakların üzerinden boşluğa doğru uzanan bölümünün durumunu anlatmakta kullanılan terim.

Prekast: Hazır parça halinde yerine konulmak üzere bir fabrikada yada yapıyerinde önceden dökülerek kalıplanmış beton öge.

Priz: Bağlayıcı madde hamurunun katılaşması.

Priz bitme süresi Bağlayıcı maddelerle yapılan bir hamurun plastikliğini yitirdiği ana kadar geçen zaman.

Priz geciktirici Betonun döküm sırasında işlenebilme süresini uzatmak için kullanılan katkı maddesi.

Priz hızlandırıcı Düşük hava sıcaklıklarında yada ivedi harç ve beton işlerinde katılaşmayı hızlandırmak üzere kullanılan katkı.

Priz ısısı Çimentonun katılaşması sırasında yayılan ısı.

Profil: Yapıda kullanılmak üzere biçimlendirilmiş maden çubuk.

Proje: Bir yapının gerçekleştirilebilmesi için gerekli plan, kesit, görünüş gibi çizimlerin tümü.

Fikir projesi, fikir tasarımı: Avan projeden önce, mimarın verilen konu üzerinde ilk düşüncelerini ortaya koyduğu tasar.

Avan proje: Gerçekleştirilecek bir yapı konusundaki ilk düşünceleri plan, kesit ve görünüşlerle belirtildiği öneri projesi; önproje.

Avan proje aynı konunun ayrı birkaç çözümünü göstermek üzere birden çok proje halinde de düzenlenebilir.

Kesin proje, kat'ı proje: Avan proje üzerindeki inceleme ve kararlara göre düzenlenen proje. Bu projenin ölçeği genellikle 1:100 olup bu ölçek çok büyük veya çok küçük yapılarda değiştirilebilir.

Uygulama projesi, tatbikat projesi: Bir yapının inşaatını yürütebilmek üzere düzenlenen proje.

Puantör: İşçilerin çalıştığı saatleri, yaptıkları işi ve yapıyerine gelen gereçleri hesaplayıp kaydeden görevli.

R

Radye: Bir yapıyı yer sularının çalışmasına karşı koruyan kaplama.

Rampa: Eğik yol veya geçit. Yaya rampalarında eğim açısı en çok 20° (%36) olur; çizimlerde eğim oku – merdivendekinin aksine- iniş doğrultusunu gösterir. Otomobillerin %30'a kadar eğimli rampalara tırmanma gücü olduğu kabul edilirse de karayollarında rampa eğimleri çokluk %15'e kadar yapılır. Bu eğim yolun dönen bölümlerinde %8,5 i geçmez.

Rayiç: Sürüm değeri, piyasa fiyatı.

Rayiç cetveli: malzeme birim fiyatlarını göstermek üzere ilgili kuruluşça düzenlenmiş çizelge

Reaksiyon: Duvar yada kolon gibi bir dayanağın, bir giriş gibi yüklü bir öğeden aşağı doğru gelen basıncı karşılayan yukarı doğru direnişi, tepki.

Rehabilitasyon: Harap yada terk edilmiş eski yapıların, tarihi çevrelerin, değişen gereksinimleri karşılayacak biçimde onarılarak yeni bir işlevle çağdaş yaşama katılmasının sağlanması.

Reks bloğu: Reks döşeme yapmakta kullanılan, taşıyıcı, pişmiş toprak blok. Bu blokların üst ve altlarında betonarme demirleri için özel kanallar vardır. Reks kirişleri hazırlanırken, harman suyunu emmemeleri için reks blokları ıslatılır.

Reks döşeme: Reks bloklarını beton çeliği ve betonla donatarak hazırlanan kirişlerin yan yana dizilmesiyle yapılan bir çeşit dışlı döşeme. Reks blokları istenilen açıklığa göre dizilerek yerde kiriş haline getirilir; sonra bu kirişler genellikle kalıpsız olarak, uçları mesnetler üzerine gelecek şekilde yan yana dizilirler.

Restorasyon: Aslını bozmadan onarma.

Riht: Basamak aynası.

Riht yüksekliği: Bir merdivenle birbirini izleyen iki basamak arasındaki düşey uzaklık.

Rijit: Oynak ya da esnek olmayan.

Rögar: Kanalizasyonda, yer altındaki temizleme parçalarını kontrol etmek ve çeşitli doğrultulardan gelen boruları başka bir doğrultuya yöneltmek için yapılan baca, lağım bacası.

Rölöve: Var olan bir yapının bütün boyutlarını ölçerek plan, kesit ve görünüşünü yeniden çıkarma.

Röper: Bir doğrultucuyu, bir düzeyi bir yüksekliği belirlemek veya yeniden bulmak üzere bir duvar, bir kazık yada arazi vb. üzerine konulan işaret.

Röper kazığı: Bir röper noktasını belirlemek üzere çakılan kazık.

Röper noktası: Belli bir yeri, bir noktayı yeniden bulmak için konulan sabit işaret.

Röperli kroki: belli röperlere göre bir arsanın konumunu ve ölçülerini gösteren kroki.

Rötre çatlağı: Betonda büzülme nedeniyle oluşan çatlak, büzülme çatlağı.

Ruhsat projesi: Yapıya başlama izni alabilmek üzere belediyeye verilen kesin proje ve uygulama projesi.

Ruhsat şubesi: Belediyelerde ruhsat projesi ile, gerekli belgeleri inceleyerek yapıya başlama izni veren bölüm.

Rüstik: Duvarları, yarı yontulmuş veya taşın ilkel halini anımsatır biçimde yontulmuş taşlarla örülmüş.

Rüzgar bağlaması: Bir strüktürde yalnızca rüzgar yükünü karşılamak üzere yapılan giriş.

Rüzgar basıncı: Rüzgara bağlı olarak bir duvar yada çatı yüzeyinde oluşan ve kg/m^2 şeklinde belirtilen basınç. Bayındırlık Bakanlığı'nın

Genel Teknik Şartnamesine göre özel durumlar dışında dik etki alan yüzeyler için rüzgar basıncı 150 kg/m^2 olarak kabul edilir.

Rüzgarlık: Soğuk ve rüzgarın içeriye girmesini önlemek üzere bina girişlerinde yapılan çifte kapı yada döner kapı düzeni.

S

Saçak: Çatının binadan dışarı taşan bölümü. Çatı sularını yapı bedenden ve temellerinden uzağa akıtmak ve gerektiğinde gölge sağlamak için yapılır.

Saçak düzeyi, saçak seviyesi:

Saçığı olmasa da ir binanın son kat döşemesinin üst kotu.

Saçak silmesi: Bir yapının saçak altı bölümlerini sulardan korumak için dış duvarların üst bölümlerine yapılan yatay silme.

Sağrı: Çatılarda mahyalarla dereler arasında kalan üçgen ya da yamuk, eğik düzeylere verilen ad.

Sahanlık: Binalarda kapı önünde, merdiven başlarında yada ortasında veya asansör önlerinde genişçe düzlük.

Ara sahanlık: Bir merdivenin iki kolu arasında yer alan sahanlık.

Kat sahanlığı: Kat düzeyindeki sahanlık.

Köşe sahanlık: İki kolu birbirine dik merdivenlerdeki sahanlık.

Tama sahanlık: iki kolu birbirine paralel merdivenlerdeki ara sahanlık.

Saka deliği: Eskiden evlerin ön cephe duvarında bulunan ve sakaların getirdikleri suyu eve girmeksizin boşalttıkları tekneçik.

Sakal: Asma tavan yapmak için yada başka bir erekle betonarme

tavandan sarkıtılan ince demirlere verilen ad.

Sandık: Yapılarda kum, çakıl ölçmek için kullanılan üstü ve altı açık, dikdörtgenler prizması biçiminde ahşap ölçü.

Sarnıç: Yağmur suyu biriktirmeye yarayan kagir yer altı deposu. Sehim, sehm: Eğilme etkisi altındaki bir yapı parçasının,örneğin bir kirişin belvermesi.

Seki: Ahşap dikmeleri nemden korumak için altlarına konulan taş altlık.

Sergen: Kimi eski evlerde, duvarlarda yada kapı üstlerinde bulunan raf.

Sığınak: Savaş sırasında halkın yada askerin sığınması için yapılan özel yer altı yapısı.

Sihhi tesisat: Bir yapıda temiz ve pis su döşemi. Sihhi tesisat, makine mühendisliği konusudur.

Sıva: Duvar veya tavanlarda kagir yada hımsız yüzeyleri düzgünleştirmek için ve korumak için kullanılan bir çeşit harç. Plastik kıvamda iken duvarlara ve tavana uygulanan ve daha sonra sertleşen sıvalar genellikle çimento, kireç, alçı ile kum ve su karışımından meydana gelir.

Akustik sıva: Ses emicilik özelliği yüksek olan sıva. Bu çeşit sıvalar genellikle su ile temasta hacimlerini arttıran alüminyum tozu ile yapılırlar.

Rabıç sıva: Metal depluvaye kaplanmış yüzey üzerine üç kat halinde vurulan sıva.

Silme: Duvar, tavan, kapı, pencere, yazıtlık, gibi öğeleri çevrelemek için düz yada eğri profilde kabartmalı

olarak yapılan, çubuk biçiminde sürekli bezeme örgesi.

Silo: Tahıl, çimento, agrega ve benzeri maddeleri depolamakta kullanılan çoğu silindirik yüksek kule.

Sirkülasyon alanı: Koridor, merdiven, rampa gibi çeşitli hacimleri birbirine bağlayan öğelerin kapladığı alan.

Sirkülasyon çekirdeği: Bir binada düşey sirkülasyon araçlarının yani merdiven ve asansörlerin katlarda ve düşeyde bir araya getirilmeleriyle oluşturulan çekirdek.

Sistem detayı: Bir yapıda yinelenen bir sistemin anahtar(ana) detayı. Çok zaman bu terim, yanlış olarak bir yapının cephesinden geçen düşey kesiti anlatmakta kullanılmaktadır.

Site: Bir bütünlük içinde gerçekleştirilmiş ortak yönetimi olan konut yerleşmesi birimi.

Sofa: Evlerde oda kapılarını açıldığı genişçe mekan.

Soğuk cephe: Yapı içinde oluşan ve difüzyon yoluyla gelen su buharını dışarıya atmak üzere tabakaları arasında bir havalandırma boşluğu bırakılmış cephe türü.

Sonda: Suyun derinliğini ölçmek veya su dibindeki zeminin cinsini öğrenmek için kullanılan alet. Zeminde delik açmak veya zemin katmanlarının durumunu öğrenmek için kullanılan büyük burgu.

Sondalama: Sonda ile suyun derinliğini ölçme veya su dibinin cinsini saptama.

Sömel: Temel pabucu.

Stabilizasyon: Toprağın ve agreganın mühendislikle ilgili özelliklerinin ıslah etmek için, stabilitesini arttırmak veya korumak amacıyla kimyasal yada mekanik işlemler uygulama.

Stabilize yol: Yüzeyine kum, çakal, az miktarda kil karışım serilip sıkıştırılarak yapılan yol.

Sundurma: Yağmurdan yada güneşten korunmak için bir kapı üstüne yada duvar önüne yapılan saçak.

Sundurma çatı: Tek akıntı yüzeyi olan çatı.

Süpürgelik: Yapılan duvarların döşeme ile birleştiği yerlere boydan boya yerleştirilen 5-8 cm yüksekliğinde ahşap, taş, maden veya plastik şerit; sıva dibi. Süpürgelik birleşme çizgisini örttüğü gibi, duvarın alt bölümlerinde boya yada badananın kirlenmesini önler.

Sürveyan: Yapılarda işçiye ve özellikle gereçlere nezaret eden kimse.

Sütun: Taştan yapılmış taşıyıcı dikme.

Sütun altlığı: Bir sütunun üzerine oturduğu kare prizma yada silindirik biçimli taban.

Ş

Şahmerdan: Ağır çekiç. Toprağa iri kazık çakmaya yarayan çok ağır bir çeşit tokmak.

Şantiye: Yapım yeri.

Şantiye binası: İşlerin yürütülebilmesi için yapı yerinde kurulan geçici bina.

Şantiye şefi: Bir yapı yerinin ve yapımının yönetiminden sorumlu mühendis yada mimar.

Şap: Henüz prizini bitirmemiş ve yüzeyi yaşı olan düzleme betonu üzerine genellikle 2,5 cm

kalınlığında dökülüp mala ile perdahlanan çimento harcından yapılmış ham döşeme kaplaması.

Şapka: Boru, baca gibi yukarıya doğru uzanmış şeylerin tepesine, içlerine yabancı maddelerin girmesini önlemek üzere takılan başlık. Duvarların üzerine gelen beşikörtüsü şeklindeki harpuşa.

Şev: İnişli yer, bayır. Eğik, meyilli.

Şirvan: Eskiden çatı arasında yada dükkanların üstünde bulunan basık oda.

Sofben: Sıcak su sağlamakta kullanılan doğalgaz yada bütan gazı otomatı.

Şömine: Salonda yada bir terasta yapılan alafranga odun ocağı, ocak. Şömineler duvar kenarında yapılabilecekleri gibi, bir mekanın ortasında olabilirler.

Şönt Baca: Çok katlı yapılarda her katın bir kat yüksekliğince giden bacasının ana bacaya birleşmesi ile meydana gelen bacalar grubu.

T

Taban tahtası: Ahşap bir döşemede taban kirişlerinin üzerine çakılan döşeme tahtalarını her biri.

Tanzim planı: Düzenleme planı.

Tapu, tapu senedi: Bir mülkün kimin olduğunu gösterir belge.

Tarafsız düzlem: Basınç ve çekme bölgelerini birbirinden ayıran itibari düzlem. Düz eğilme durumunda çubuk lifleri uzunluk değiştirirler. Basınç bölgesinde lifler kısalma, çekme bölgesinde ise uzamaya zorlanır. Aradaki bir düzlemde yer alan lifler ise uzama yada kısaltmaya

uğramazlar, ki bu liflerin bulundukları düzleme tarafsız düzlem denir.

Tarafsız eksen: Eğilen bir kirişte gerilmenin sıfır olduğu çizgi, ölü eksen. İki mesnetli bir kirişte yüklerin üstten gelmesi durumunda tarafsız eksenin altındaki bütün lifler çekmeye, üstündekiler ise basınca çalışırlar. Kiriş homojen gereçten yapıldığında tarafsız eksen, kesitin ağırlık merkezinden geçer.

Taslak: Bir şeyin henüz kesin biçim almamış durumu, eskiz.

Taşçı kalem: Üzerine çekiçe vurularak taş yontmakta kullanılan çok ser yassı uçlu bir çelik.

Taşıyıcı: Yapının maruz kaldığı çeşitli kuvvetleri ve zorlamaları karşılayan bölümleri meydana getiren yapı bileşeni. Bir yapıda döşemeler, kirişler, kolonlar, temeller taşıyıcı gereçlerle yapılırlar.

Taşıyıcı olmayan: Yalnızca kendi yükünü ve rüzgar yükünü karşılayan yapı bileşeni.

Tatami: Japon evlerinde döşeme kaplama gereci olarak kullanılan kalın hasır. Tatamilerin yalnızca sazdan örülmüş olanlarının yanı sıra ipek, pamuk yada kendir şeritli olanları da vardır.

Tavan: örtülü bir yerin üstündeki döşemenin alt yüzeyi; taban karşıtı.

Asma tavan: Mevcut bir tavanın altına daha iyi bir görünüş vermek amacıyla buna asılarak yapılan ikinci bir tavan.

Yüzer tavan: Darbe ve hava seslerini azaltmak üzere, üst döşemeden kopuk olarak yapılan asma tavan.

Tavan planı: Üstte döşeme kaplamsı bulunmadığı kabul edilerek çizilen ahşap tavan kirişlemesi planı.

Tecsimat: Bir duvar yüzeyindeki kabartma bezemeler.

Tekmelik: Kapı kanatlarının, ayak çarpabilecek alt bölümlerine konulan çoğu maden koruma parçası; alüminyum tekmelik.

Tekniker: Yapıda mimar ve mühendisin yardımcısı olan teknik eleman.

Temel: Bir yapının sağlam zemine oturtulan ve yapıdan gelen yükleri zemine aktaran bölümü.

Izgara temel: Çürük zeminli yerlerde kolon sıralarını iki doğrultuda bağlamak üzere oturtulmuş, planda bir ızgara şeklinde düzenlenmiş temel.

Radye temel: Yapının zemine oturduğu yüzeyi bir döşeme gibi boydan boya kaplayan çoğu betonarme temel.

Sürekli temel: Zeminin ayırık temel yapılmasına elverecek kadar sağlam olması yada yüklerin büyüklüğü durumunda yapılan kolonların altında ve arasında betonarme kiriş gibi uzanan temel türü; mütemadi temel. Sürekli temel yapının bağlanması bakımından ayırık temele göre daha uygun ise de maliyeti daha yüksektir.

Tekil, münferit temel: Emniyet gerilmesi büyük olan zeminlerde her kolonun altına ayrı olarak dökülen betonarme temellere verilen ad.

Yüzeysel temel: Çok az kazılmış zemine oturtulan temel, sığ temel.

Temel tabanı: Temelin üzerine oturduğu kaya, küskülük yada toprak zemin.

Temel taşı: Yığma yapılarda temele konan büyük taşlardan herbiri.

Tepelik: Kimi yapıların anıtsal kapıların ve mihrapların üst bölümünü süslemek üzere konulan iki ucu ve ortası kalkık oymalı mermer parçası.

Teras: Oturup hava almaya yarayan düz ve çevresi açık yüksekçe yer, taraça.

Terasman: Toprak düzlemesi, toprak kazma ve taşıma işleri.

Tesisat: Belli bir işin sağlanmasına yardım eden alet ve araçların uygun yerlere birbirine bağlı olarak döşenmesi veya döşenen bu araçların tamamı.

Tessera: Döşeme ve duvar mozaïği yapımında kullanılan, küçük bir küp biçiminde cam, pişmiş toprak yada taş parçası.

Tesviye: Düzleme.

Tırabzan: Merdiven parmaklığı.

Tırabzan ayaklığı: Küpeşteyi taşıyan parmaklardan her biri.

Tırabzan babası: Ahşap merdivende tırabzanın ilk basamak yada sahanlık basamağındaki kalın çubuğu.

Tonoz: Biçimi alttan içbükey olmak üzere taş yada tuğla ve harçla örülmüş yarım silindir biçimde tavan; bir kemerin ötelenmesi ile meydana gelen örtü.

Topal giriş: Bir döşeme girişlemesinde yükünü ana girişe değil de kasnak girişe aktaran giriş.

Trilit: Dikine yerleştirilmiş iki taş blok üzerine yatay olarak bir üçüncü blok konularak yapılmış anıt yada kapı benzeri yapı. Dolmenler birer trilittir.

Tripleks: Üç düzeyli ev yada apartman dairesi.

Tromp: Bir bina köşesine bindirmeli olarak örülen tonoz parçası; kare planlı kubbeli bir yapının duvarları arasındaki köşelerin üst bölümüne yapılan ve binanın üstünü sekiz kenarlı olarak kubbenin oturmasına elverişli bir kaide meydana getirmek üzere köşeleme tonoz.

Tretuvar: Yaya kaldırımı. Bina eteğini dolaşan dar kaldırım.

Tuğla: Duvar örmekte kullanılmak üzere kalıplara dökülüp kurutulduktan sonra harman ocağı yada fırınlarda pişirilen gereç.

Blok tuğla: Normal tuğlanın 4-8 katı büyüklüğünde boşluklu tuğla.

Çiğ tuğla: Kili güneşte kurutularak yapılmış tuğla.

Fabrika tuğlası: Kil, killi toprak ve balçığın ayrı ayrı yada gerektiğinde su, kum, tuğla ve kiremit tozu kül vb ile karıştırılarak makinelerde biçimlendirilmesinden sonra fırında pişirilmesiyle elde edilen tuğla.

Harman tuğlası: Kil, killi toprak ve balçığın ayrı ayrı yada gerektiğinde su, kum, tuğla ve kiremit tozu kül vb ile karıştırılarak makinelerde biçimlendirilmesinden sahra fırınında pişirilmesiyle elde edilen tuğla.

Pres tuğla: Yüksek basınç altında kalıplanmış, düzgün köşeli, perdahlı tuğla.

Tüteklik: Hamamlarda duvarlar içinde bırakılmış olan dar duman bacalarına verilen ad.

U-Ü

Uzay kafesi: Çok geniş açıklıkları örtmek üzere yapılan, çubuklardan oluşan bütün öğeleri birbirlerine bağlı olup her doğrultuda bir bütün halinde çalışan üç boyutlu kafes.

Üst başlık: Bir kafes kirişin yada makasın basınca çalışan üstteki bölümü.

Üstemel: Bina eteği, etek duvarı, subasman.

Üstyapı: Bir yapının toprak üzerinde kalan bölümü.

Üzengi: Kirişleri veya bazı çatkı parçalarını taşımak üzere altlarına geçirilen U şeklinde bükülmüş lama demiri veya yuvarlak demir, üzengi demiri.

Üzengi çizgisi: Bir kemerde iki yandaki üzengi taşlarını birleştirdiği varsayılan çizgi.

Üzengi taşı: Bir kemerin ayağa oturduğu noktadaki ilk taş. Üzengi taşlarının ayaklar üzerine gelen yüzleri yatay, üst yüzleri ise kemer eğrisine uygun olacak şekilde eğiktir.

V

V kolon: Yükleri üstteki iki noktadan alıp tek bir yük halinde temele aktaran, V harfi şeklinde kolon çiftti.

Vaziyet planı: Konum planı.

Vernik: Reçine türünden bazı maddelerin uygun eriticiler (aseton, eter, alkol vb.) içinde eritilmesiyle elde edilen ve havanın etkisinden, nemden korumak yada daha iyi bir görünüş vermek için ahşap eşyanın yüzüne sürülen sıvı.

Vestiye: Genel binaların girişinde plato, şapka, şemsiye gibi şeylerin bırakıldığı yer.

Vibratör: Dökülmekte olan betonun içine daldırılarak yada kalıba uygulanarak, meydana getirdiği titreşimlerle betonun sıkışmasına yardım eden elektrikli aygıt.

Vinç: Ağır yükleri kaldırıp indirmek için kullanılan makine düzeni, kaldırarak.

Viyadük: Bir kara yada demir yolunu bir vadiden yada başka bir yol üzerinden aşmak için yapılan ve yüksek ayaklar üzerinde taşınan köprü.

Y

Yaka: 1. Çatıda, baca kenarında etek parçasını tutturmakta kullanılan maden (çinko, bakır vb.) şerit. **2.**

Oluğun, saçak kenarında örtü kaplamasına oturan ve boydan boya giden şerit halindeki parçası.

Yangın duvarı: Bina içinde özelliği olan bir bölümün yangından korunması için çevresine yapılan koruyucu duvar.

Yanlama: Bir ahşap asma çatı makasında babanın yüklerini iki yandaki mesnetlere ileten eğik iki basınç çubuğundan her biri.

Yapı: Karada veya suda, bayındırlık veya iskan eğriyle kurulan köprü, yol, tünel, baraj, bina gibi tesisler ile bunların yer altı ve yer üstü inşaatı.

Yapı bileşeni: Yapı elemanlarının çeşitli yöntemlerle, çeşitli şekillerde bir araya getirilmeleriyle yapılan ve yapı elemanı olarak adlandırılmayacak kadar karmaşık olan yapı parçası.

Duvar, kapı, pencere, çatı, temeller, yapı bileşenidir.

Yapı elemanı: Bir yapının, biçimlendirilmiş yapı gereçlerinden meydana gelen ilksel parçası. Tuğlalar, briketler, kiremitler, karolar, büzler, madeni profiller, ahşap yada prekast beton parçalar yapı elemanlarıdır.

Yararlı alan: Bir binanın tümünün yada bir bölümünün, duvarları katılmaksızın hesaplanan kullanılabilir alan.

Yastık: Bir dikme yada payandanın altına yerleştirilen yassı ağaç.

Yelpaze: Kıрма çatı saçaklarının köşelerindeki mertekleri damlalık aşığına bağlaya bilmek için kazayağı şeklinde yerleştirerek yapılan düzen. Eski Türk yapılarının bir özelliği olan bu düzen, çıkmalı ahşap döşemelerde de kullanılmıştır.

Yığılma: İrili ufaklı taşların sonradan doğal bir çimentoyla birleşmesinden oluşan kaba külte.

Yığma: a. Taşları yada tuğlaları, taşıyıcı olacak şekilde, üst üste koyup harçla bağlayarak yapılmış, b. Tahta ve kütüklerle, bindirme yoluyla çivi kullanmadan örülmüş, masif.

Yonga levha: Özel makinelerle elde edilen odun yongalarının sentetik reçine tutkallarıyla ısı ve basınç altında yapıştırılması ve biçimlendirilmesi yoluyla yapılan suni tahta levha, sunta.

Yorulma: Önemli bir oranda hareketli yüklerin etkisi altında yapı öğelerini, değişken kuvvetlerin, yani ters yönlü gerilmelerin etkisi altında bulunurlar. Bu durumun doğal hangi bir kesitine ait bir noktanın min-max gerilme gibi iki sınır

arasında değişken bir gerilme etkisi altında kalmasına yorulma denir.

Yönlendirme: Bir binanın yada yolun, güneşin yükselişine göre planlanması. Binaların yönlendirilmesi bakımından kuzey yarıkürede **güney**, güney yarıkürede ise **kuzey** en elverişli yönlerdir.

Ytong: Kum, kireç çimento su ve alüminyum tozunun karışımının belli işlemlerden geçirilmesiyle üretilen bir çeşit gazbeton.

Yumru: Bir ahşap süpürgelikle döşeme arsındaki çizgiyi örtmek üzere yerleştirilen, dörtte bir yuvarlak çıta, süpürgelik çıtası.

Yüklenici: Bir işi, yapının bir bölümünü yada tümünü yapmayı belli koşullarla üstüne alan kimse, müteahhit.

Yüklük: Evlerde, odanın bir yanında şilte, yorgan gibi şeyler koymaya yarar yerli dolap.

Z

Zati yük: Taşıyıcı bir yapı parçasının kendi ağırlığı.

Zemin emniyet gerilmesi: Bir zeminin birim alanının güvenlikle taşıya bileceği yük.

Zemin mekaniği: Zeminin yapısını, sınıflandırılmasını, direncini, yer katmanları arasındaki su akışını, bunların içindeki etken ve edilgen yer basınçlarını inceleyen bilim kolu.